HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

המוכר [א]פירות לחבירו וזרען ולא צמחו ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן ר"ש בן גמליאל אומר [ב]זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן: **גמ'** איתמר °(א)המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר [ג]יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך (א) וליחזי אי גברא דזבין לנכסתא אי לרדיא לרדיא [ד]בגברא דזבין להכי ולהכי וליחזי דמי היכי נינהו [ה]לא צריכא דאייקר בישרא וקם בדמי רדיא אי הכי למאי נפקא מינה לטרחא היכי דמי

אי

המוכר פירות. סתם ולא פירש אם לזריעה אם לאכילה: **וזרען.** הלוקח: **ולא צמחו.** לא מבעיא פירות דאיכא דזבין לזריעה ואיכא דזבין לאכילה ומצי למימר לאכילה מכרתיו לך ואין כאן מקח טעות כלל אלא אפילו זרע פשתן דרוב הפשתן הנקח בעולם לזריעה קונין אותו דכיון דאיכא דזבין נמי לאכילה כדאמרינן (נדרים דף מט.) לוליבא דכיתנא לכותחא אינו חייב באחריותן דמצי למימר לאכילה מכרתיו לך דבממונא לא אזלינן בתר רובא כדשמואל בגמרא. ודוקא זרע פשתן משום דחזי לאכילה אבל זרעוני גינה כגון זרע כרוב וקפלוט שאינו נאכל כלל חייב באחריותן שרשב"ג אומר זרעוני כו' הכי מפרש בגמרא°: **חייב באחריותן.** דהוי מקח טעות והרי הוא כעציץ של זית ונמצא של שקמה יין ונמצא חומץ דהוי מקח טעות וכל שכן בכאן דהתם מיהא איכא דניחא ליה בהכי ואיכא דניחא ליה בהכי אבל הכא כיון דלאכילה לא חזו ולזריעה לא חזו אין לו תקנה אלא להסקה ואפילו דמי עצים לא ישלם לו לוקח דהא לא נהנה בהם כלום וגם לא שלח בהן יד דנתחייב באחריותו וכמי שאמר לו מוכר לך זרע אותם דמי דודאי לזרע זבניהו: **גמ' איתמר.** לקמן [לג.] פריך עלה ממתניתין הלכך נקט לה הכא: **ונמצא שהיה נגחן.** קודם מכירה ואין ראוי אלא לשחיטה: **מקח טעות.** כיין ונמצא חומץ והדרי זוזי כדמפרש טעמא לקמיה [ע"ב] דרובא לרדיא זבני: **יכול לומר לו כו'.** דבממונא לא אזלינן בתר רובא אלא אחר טענה טובה: **לשחיטה מכרתיו לך.** דהא איכא דזבין לשחיטה ורובא לאו כלום הוא והוה ליה כי פלגא ופלגא והמוציא מחבירו עליו הראיה. ואפילו לסומכוס דאמר בפרק שור שנגח[ג] ממון המוטל בספק חולקין וקיימא לן כוותיה דסתם לן תנא התם כוותיה ה"מ כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע לבית דין היאך היה המעשה אם ילדה קודם נגיחה או אחר כן °ואפילו טעין חד מינייהו טענת ברי ואידך טענת שמא כדאמרינן התם °וכמו סבא ויבם בנכסי ספק בפרק החולץ (יבמות דף לח.) דקיימא לן חולקין משום דאין ידוע אם בן ט' לראשון ויירשנו זקנו או בן ז' לאחרון ובנו של יבם הוא אבל הכא שאנו יודעין היאך היה המעשה הרי זה מכרן לזה סתם ונתגלה הדבר שהיה נגחן קודם לכן הכא מודה סומכוס דלא הוי ממון המוטל בספק אלא אזלינן בתר ההוא שטוען יפה דכיון דרובא לא כלום הוא לא היה לו למוכר לפרש אלא הלוקח הוה ליה למימר לרדיא קבעינא ליה ומדלא פי' הפסיד ולא דמי ליין ונמצא חומץ (לעיל פג:) דהתם יין קתבע מיניה דמוכר בהדיא: ה"ג **וליחזי אי גברא דזבין לרדיא לרדיא אי גברא דזבין לנכסתא.** כלומר ה"ד דפליגי רב ושמואל ליחזי אי האי גברא עובד אדמה הוא ולא טבח ורגיל לקנות שוורים לחרישה וכגון שהיו מכירין זה את זה ודאי לרדיא זבין ואפי' לשמואל ליהוי מקח טעות דכיון שמכירין זה את זה הרי כאילו פירש לו מכור לי שור לחרישה ודמי למוכר זרעוני גינה שאין נאכלין דמסתמא חייב באחריותן: **דזבין לנכסתא.** כגון טבח שאינו עובד אדמה: ומשני **בגברא דזבין להכי ולהכי.** טבח ועובד אדמה: **וליחזי.** אי דמי רדיא לרדיא אי דמי נכסתא לנכסתא כיון דהאי גברא עביד דזבין להכי ולהכי דמי רדיא יתירין הרבה על דמי שחיטה היה לנו לילך אחר הדמים ונימא הדמים מודיעים דשור לרדיא קונין בעשרים דינרים ולשחיטה בי' דינרים. וניחזי אי דמי רדיא יהב ליה דהיינו כ' דינר הדמים מודיעים דלרדיא זבין והרי זה מקח טעות כמוכר יין ונמצא חומץ ואמאי קאמר שמואל דיכול לומר לשחיטה מכרתיו הא ודאי לרדיא זבין דהא אפילו לשחיטה זבין כיון דדמי רדיא קביל מיניה דלוקח מקחו בטל דנתאנה יתר משתות דהא לא חזי לרדיא שהרי נמצא נגחן ואינו שוה אלא י' דינרים לשחיטה ואי דמי נכסתא יהב ליה ודאי דלנכסתא זבין ואף על פי ששוה י' דינרים כמו שנתן קאמר רב דהוי מקח טעות ונפקא מינה לטרחא כדלקמן ואמאי לימא הדמים מודיעין דהא אפילו לרבנן דאמרי בפרק המוכר את [הספינה] (לעיל דף עז:) אין הדמים ראיה הני מילי גבי מכר את הצמד לא מכר את הבקר וכדאוקימנא בדוכתא דקרי לצמד צמד ולבקר בקר ואיכא נמי דקרי ליה לבקר צמד דכיון דלאו כולי עלמא קרו ליה לבקר צמד איכא למימר דהאי לוקח הוי מהנהו דקרי לבקר בקר והלכך קא"ל מוכר צמדי מכרתי לך ולא בקר שהמוציא מחבירו עליו הראיה והלכך על הלוקח להביא ראיה שהוא מאותן הרגילין לקרוא לבקר צמד ומדלא מייתי ראיה מפסיד אבל הכא דהאי גברא זבין לרדיא ולשחיטה מודו רבנן דהדמים מודיעים דכיון דידעינן בודאי בהאי לוקח דרגיל לקנות לרדיא וגם הדמים מודיעין הלכך הדמים ראיה דכי האי גוונא נמי אמרינן התם היכי דמי אי דקרו ליה לצמד צמד כו' אלא דקרו ליה נמי לבקר צמד כולה זבין ליה אלמא היכא דכל בני העיר קורין לבקר צמד אע"פ שקורין לו לפעמים בקר אמרינן דכוליה זבין דכיון דידעינן ביה בהאי לוקח שרגיל לקרות נמי לבקר צמד כשאר בני העיר וגם הדמים מודיעין דבקר עם צמד זבן הלכך אמרי רבנן דהדמים ראיה וה"נ כיון דהאי גברא זבין לרדיא ולשחיטה והדמים מודיעין דלרדיא זבין ודאי כיון דאיכא מילתא דמוכחא הדמים ראיה. כן נראה בעיני: **דאייקר בישרא כו'.** וליכא דמים מודיעין. ואיכא דגרס דזל רדיא וקם כי בישרא והיינו הך: ובעי גמרא **למאי נפקא מינה.** פלוגתא דרב ושמואל מאחר ששוה יפה מה שנתן בו: **לטרחא.** טורח מכירת השור לשחטו ולמכור הבשר הלכך אמר רב הרי זה מקח טעות ויחזיר לו המוכר דמיו: **ה"ד.** דהוי מקח טעות להתחייב המוכר להחזיר הדמים:

אי

המוכר פירות. זרעוני גינה שאינם נאכלים חייב באחריותן. תימה אמאי חייב באחריותן לימא ליה מה שלא צמחו לפי שלא זרעת אותם בזמן שהיו ראוים לזריעה דהכי אמרי' בהמקבל (ב"מ דף קה:) דתנן המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה [היא] מנכין לו מן הדמים ואמר עלה ר"ל בגמ' (שם קו:) לא שנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל זרעה ולא צמחה מצי אמר ליה [בעל הקרקע] כל (כי) [ימי] זרע זרע ליה [ואזיל] כו'[א] ויש לומר דהתם מיירי במכת מדינה דכולהו באגי נמי לא צמחו ולית לן למימר שכל בני באגי זרעו זרע שאינו ראוי לזריעה[ב] אי נמי הכא מיירי דאיגלאי מילתא למפרע שלא היו ראוין לזריעה כלל[ג] וכן משמע בגמרא דאיכא למאן דמחייב לשלם אפי' ההוצאה ואין סברא לחייבו כלל כל ההוצאה אלא כשלא היו ראוין כלל לזריעה וידע המוכר שלא היתה ראויה לזריעה: **וליחזי אי דמי רדיא וכו'.** דאפי' לרבנן (לעיל עז:) דאית להו דאין הדמים ראיה היינו התם דוקא דרובא דקרו לצמד צמד דרובא וחזקה מסייעין למוכר ולהכי אין הדמים ראייה להכחיש רוב וחזקה ואפי' לפי ספרים דגרסי דאיכא דקרו לצמד צמד כו' ולא גרסי רובא מכל מקום אין כח בדמים להכחיש החזקה אבל הכא דרובא לרדיא זבני ואיכא חזקה כנגד אותו רוב שהמוכר מוחזק אפי' רבנן מודו דיש לדמים ראיה לסייע לרוב או לחזקה ובהכי אתי שפיר ההיא דריש פרק המניח (ב"ק דף כז. ושם) אפילו אליבא דרב גבי היינו כד היינו חבית דקאמר לא צריכא דרובא קרו לחביתא חביתא ולכדא כדא מהו דתימא זיל בתר רובא קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב דאפילו רב מודה התם דאין הולכין אחר הרוב כיון דדמים מסייעין לבעל הכד המוחזק[ד] והוא הדין דה"מ למימר התם איפכא מהו דתימא זיל בתר חזקה קמ"ל דאין הולכין בממון אחר חזקה אלא אחר הרוב אם היו דמים מסייעים לרוב אבל זה לא היה שום חידוש לרב ומיהו בלאו הכי מפרש רבינו תם דאתי אפילו כרב משום דיכול לומר המוכר ללוקח קים לי בנפשאי שאני מן המיעוט דקרו לכדא חביתא וכשהתנה עמו חבית לא יתן אלא כד אבל הכא במוכר שור ונמצא נגחן אזיל בתר רובא דזבני לרדיא והוי מקח טעות דלא מצי אמר ליה מוכר ללוקח אתה מן המיעוט דזבני לשחיטה[ה]: **למאי נפקא מינה לטרחא.** לעיל בהמוכר את הספינה (דף פג:) גבי יפות ונמצאו רעות ואף על גב דאיירי שוה בשוה לא בעי מאי נפקא מינה דבהדיא מוקמינן מתניתין דהתם כשהוקרו והוזלו אך תימה דהכא אמאי לא מוקי לה הכי דנפקא מינה כגון דבשעת לקיחה אייקור בישרא וקם בדמי רדיא אבל אחר כן הוזל אי נמי כשאינהו פחות משתות[ו]:

אי

מסורת הש"ס

(א) ב"ק מו, (ב) [לקמן לג:], (ג) [ב"ק מו.],

◆

גליון הש"ס

גמרא המוכר שור. עי' ירושלמי פ"ה דשביעית על מתני' דב"ש לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית: רשב"ם ד"ה (יכול לומר) [לשחיטה] כו' ואפילו טעין חד מינייהו ברי. תמוה לי באם המוחזק אומר ברי גם לסומכוס אין מוציאין ממנו כדקתני במתניתין דב"מ השואל אמר שכורה מתה והמשאיל אינו יודע פטור ולע"ג: בא"ד וכמו סבא ויבם. ק"ל הא התם דאין כאן מוחזק ולא חזקת מר"ק גם לרבנן חולקים:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשחיטה מכרתיו לך אמאי וליחזי אי:

◆

מוסף רש"י

לנכסתא. לשחיטה (ב"ק מו.). וליחזי דמי היכי נינהו. דמי רדיא יקרין (שם).

◆

מוסף תוספות

א. ומה שלא צמחה לפי שעדיין לא הגיע זמן הזריעה. רא"ש. ב. [ולכן] תליא התם בחסרון הזמן, ולא נתן הטעם בחסרון הזרע. מהר"ס. ג. שיש לפנינו מאותן זרעים ממש ואנו מכירין בהן שאינם ראויים לצמוח וכו'. ריטב"א. ד. [ו]הכי פירושו מהו דתימא זיל בתר רובא אע"פ שהדמים מסייעים למוחזק קמ"ל. תוס' ב"ק כז. ה. [ד]גלוי דעתיה דלוקח הוא דבעינן, אי לרדיא זבין אי לשחיטה זבין, ולא איכפת לן בדעתיה דמוכר בהכי. ר"י מיגש. ועיי"ש. ו. עיין ריטב"א.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פט"ז מהל' מכירה הל' ב סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כא:

ב ב מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף כ:

ג ג ד ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' כג:

◆

רבינו גרשום

המוכר פירות. בסתם לחברו: וזרען ולא צמחו. לפי כי מקולקלין נינהו. אפי' זרע פשתן. מכר לו דאיכא למימר דזרע פשתן לאו לאכילה קאי אלא לזריעה וידיע למוכר שפיר דלדעת דזריעה קונה לוקח אפי' הכי אם לא צמחו אינו חייב באחריותן דמצי למימר המוכר כסבור הייתי דלאכילה קבעית להו ולא לזריעה: ר"ש ב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין כלל חייב באחריותן. משום דהכא ודאי ידיע ליה למוכר דלזריעה קבעי להו וזרעוני שפירי הוה ליה לזבוני. מכלל דזרע פשתן אינו חייב באחריותן משום דאיכא דקבעי ליה לאכילה או לצורך רפואה: אתמר המוכר וכו' ומקשי' אמאי פליגי ביה רב ושמואל. ונחזי האי גברא דזבן אי לרדיא זבן לצורך חרישה א"כ מאי טעמא דשמואל הא ודאי מקח טעות הוא. ואי לצורך שחיטה זבין מאי טעמא דרב: לא צריכא בגברא דקונה להכי ולהכי שקצב ועובד אדמה הוא וקונה לרדיא ולשחיטה דהשתא ליכא למיקם עלה דמלתא. ולהכי סבירא ליה לרב דלצורך רדיא זבנה והרי זה מקח טעות. ושמואל אמר יכול לומר לצורך שחיטה זבניה: ומקשי' ולחזי אי דמי רדיא יהב מאי טעמא דשמואל ואי דמי בשרא יהב מאי טעמא דרב. ומשני לא צריכא דאייקר בשרא לאכילה וקם ברדיא: למאי נפקא מינה. הואיל דדמי חד יהיב בין לרדיא בין לשחיטה. כלומר במאי פליגי הא מצי לזבוני לצורך אכילה ולמיקני מהני דמים לרדיא. משום דטרחא יתירא ללוקח לזבניה לצורך אכילה להאי ולמיקני אחריתי ומשום הכי פליגי רב ושמואל. ומקשי' היכי דמי